

Regeringen saknar jobbstrategi

Dagens Nyheter den 27 maj 2015

Regeringens främsta prioritet är att varaktigt öka sysselsättningen. Men en framgångsrik politik kräver väl avvägda mål och god analys av olika medel. Regeringen har inte det.

Det mål som formulerats är att Sverige 2020 ska ha EU:s lägsta arbetslöshet. Det är mycket ambitiöst. Tyskland, som ligger lägst, har i dag nästan 3 procentenheter lägre arbetslöshet än Sverige. En grundfråga är emellertid varför vi ska knyta vårt mål till utvecklingen i andra länder. Arbetslöshet är ju ett problem i sig, inte en tävling mot andra, som Eurovision Song Contest eller EM i fotboll, där det gäller att vara bäst.

Man kan möjligen se regeringens formulering som ett försök att sätta upp ett mål för den strukturella arbetslösheten, det vill säga den varaktiga arbetslöshet som beror på arbetsmarknadens funktionssätt och inte på konjunkturen: en allmän konjunkturuppgång gör det nämligen inte lättare att nå målet, eftersom arbetslösheten då faller i alla länder.

Fast det är ett ofullständigt sätt att beakta konjunkturen. Formuleringen lämnar fortfarande öppet för att tillfälligt minska arbetslösheten genom en långsiktigt ohållbar finanspolitik med stora budgetunderskott enbart i Sverige.

Ett möjligt försvar för målformuleringen är att man tror att alla EU-länder möter liknande strukturella trender på arbetsmarknaden, till exempel digitalisering/automatisering som slår ut rutinmässiga jobb i mitten av lönefördelningen. Men det finns också uppenbara skillnader i strukturella trender mellan länderna. En sådan är Sveriges mycket större flyktinginvandring som gör det svårare att uppnå låg arbetslöshet för oss än för andra. En mer generös flyktingpolitik och lägre arbetslöshet än i resten av EU är båda vällovliga ambitioner men de går förmodligen inte att förena.

Formuleringen av arbetslöshetsmålet som ett mål i förhållande till andra länder är problematisk. Ett mål för den strukturella arbetslösheten i form av en procentsiffra vore bättre. Det kunde sedan operationaliseras som ett mål för den genomsnittliga arbetslösheten över, säg, en femårsperiod som ungefär motsvarar en konjunkturcykel.

Regeringens tydligaste arbetsmarknadsmål avser arbetslösheten. Visserligen ska det uppnås genom fler i arbete och fler arbetade timmar. Men det är ändå stor risk för alltför mycket fokus på arbetslösheten och att man därför frestas att frisera siffrorna genom förtidspensioneringar och expansion även av sådan utbildning som inte leder till några framtida jobb.

Hur är det med regeringens analys? Dessvärre är tankeramen i den ekonomiska vårpropositionen ett analytiskt sammelsurium. Fler jobb ska skapas genom aktiv näringspolitik som främjar entreprenörskap, innovation och teknisk utveckling, det vill säga höjer den långsiktiga tillväxttenden. Vidare ska exporten och investeringarna i infrastruktur öka. Energipolitiken ska vara långsiktig och dessutom grön. Vidare ska utbildningsåtgärder för att förbättra matchningen på arbetsmarknaden och arbetsmarknadspolitiska reformer göras.

Analysen blandar helt osystematiskt politik som över huvud taget inte har med arbetslösheten att göra, förändringar som påverkar efterfrågan på kort sikt (och därmed konjunkturarbetslösheten men inte den strukturella arbetslösheten) och reformer som verkligen påverkar arbetsmarknadens funktion.

Det är förstås bra att stödja innovationer och teknisk utveckling därför att högre långsiktig tillväxt normalt är välfärdshöjande i sig. Däremot talar mycket lite för ett systematiskt samband mellan långsiktig tillväxttrend och arbetslöshet. Å ena sidan gör högre tillväxt det mer lönsamt för företag att investera i anställningar, därför att den framtida avkastningen i form av produktion då blir högre. Men å andra sidan innebär snabbare teknologisk utveckling mer strukturomvandling. Det skapar högre friktionsarbetslöshet när arbetskraft ska omfördelas mellan företag och branscher.

Regeringens förslag om kunskapslyft, utbildningskontrakt för unga och mer stöd till svaga elever på lågstadiet kan bidra till lägre arbetslöshet. Mer generös arbetslöshetsersättning och höjda sociala avgifter för ungdomar drar däremot i riktning mot högre arbetslöshet. Sammantaget ökar förmodligen regeringens reformer arbetslösheten något.

Det innebär inte att politiken behöver vara fel. Hög sysselsättning är inte det enda ekonomisk-politiska målet. Jämn inkomstfördelning är också ett viktigt mål. Vi vet att andelen relativt fattiga (de med en inkomst under 60 procent av medianen) har ökat kraftigt och att mer generös arbetslöshetsersättning motverkar det. Så det finns uppenbara målkonflikter. Men det är viktigt att lyfta fram dem och inte som regeringen sopa dem under mattan genom att inte redovisa några beräkningar av hur dess förslag påverkar arbetslösheten. Det är en klar försämring jämfört med alliansregeringen. Det fanns mycket att kritisera i dess beräkningar, men de gav ändå en grund att diskutera från.

Hur som helst kan man vara ganska säker på att regeringens hittills aviserade politik inte räcker för att på sikt mer påtagligt minska arbetslösheten.

Lars Calmfors